

vereniging tot herstel van zorg rond dood en rustplaats

de Terebinth Nieuwsbrief

April 1992

EXTRA EDITIE

In verband met de 3e algemene ledenvergadering van 4 april j.l. een extra Terebinth Nieuwsbrief. In deze nieuwsbrief vooral aandacht voor het belang van een actieve vereniging: een vereniging met actieve leden.

COLOFON

Terebinth Nieuwsbrief
jaargang 6 nummer 2

De Terebinth Nieuwsbrief is een informatieblad ten behoeve van de leden van Vereniging de Terebinth.

Redactie: Martin Bosker
Bijdragen: Danny Jansen,
Wessel Meijer, Hennie Siebelt

Redactie- en secretariaats
adres:

1e Daalsedijk 240,
3513 TK Utrecht.
Tel.: 030 - 334493.

Inleveren kopij:
vóór 13 mei 1992.

Foto voorkant:

Uitvaart 'bootkunstenaar'
Victor V in Amsterdam
naar begraafplaats
Zorgvlied. Foto: Marc
Kohn/Hollandse Hoogte

AGENDA

25 april – Terebinth Voorjaarslezingen

13 juni – Excursie begraafplaatsen Groninger
veenkoloniën

5 september – Excursie West-Brabant

oktober – Excursie Doesburg

november – Excursie Velsen

1993 – Excursies Nijmegen, Laken en Terschelling

INHOUD

Oproep van de voorzitter	3
Verslag 3e algemene ledenvergadering	4
Verslag Raad van Advies in oprichting	7
De Terebinth groeit	8
Help de Terebinth	8
De eerste aanmeldingen	11
De tuinman	12
Verslag excursie Zorgvlied	14
De Voorjaarslezingen, lezingenmiddag van de Terebinth	16
Het Terebinthboek: Begraafplaatsen als cultuurbezit	16

O

p 4 april heb ik de vergadering geopend door van de bestuurstaafel weg te lopen. Ik ben temidden van de vergadering gaan staan.

Ik mag nu een half jaar uw voorzitter zijn. Ik heb veel meegemaakt, gehoord en geleerd. Er is veel te doen op het Terebinth-gebied. Het bestuur is daarin actief. In de afgelopen twee weken bijvoorbeeld waren wij bezig met de beurs in Hilversum, met de bijeenkomst voor een Raad van Advies, met bestuursvergaderingen, met de voorbereiding van de Algemene Ledenvergadering, met Doesburg, Nijmegen en ook het normale werk ging door. Bovendien is de tekst van de inventarisatiehandleiding gereed gekomen.

Tegelijk wordt gewerkt aan het opbouwen van een organisatie waarmee al ons werk edaan kan worden.

We zijn een vereniging, dat wil zeggen dat onze organisatie wordt bestuurd door alle leden. Die paar mensen achter de tafel zijn niet de vereniging, zij alleen kunnen niet al het werk doen. Het is onze gezamenlijke taak om de vereniging te helpen met haar activiteiten. Alleen op die manier is het mogelijk om verder te komen. Het dagelijks bestuur vindt dat de leden daartoe actiever moeten worden. Sinds enkele maanden is er een begin gemaakt met een werkwijze die gericht is op het inschakelen van leden. Daarvoor is een hulpmiddel: een zogenaamde leidraad. Er is er een voor het organiseren van excursies en voor de vorming van werkgroepen. Andere leidraden zijn in de maak, zoals voor het als vertegenwoordiger optreden namens Vereniging de Terebinth en voor het adviseren over bedreigde begraafplaatsen. Op deze wijze wordt nu al gehandeld bij het organiseren van excursies en het reageren op bedreigingen van begraafplaatsen.

In de nieuwsbrief stond een oproep voor hulp aan het secretariaat. Daar is geen reactie op gekomen. De situatie is nu zo dat drie bestuursleden hun partner hebben ingeschakeld om te helpen. Wanneer onze secretaris Wessel Meijer uitvalt, dan ligt onze machinerie stil.

Er zijn gelukkig ook positieve reacties. De oproep om een documentatie op te bouwen leverde van vijf mensen een reactie op. Vorige week hebben we met een tiental mensen gewerkt aan de vorming van een Raak van Advies (agendapunt 6). Daardoor er een beleidsplan in de maak en een werkplan.

Ik hoop dat we eind volgend jaar aanzienlijk zijn gegroeid, zeg duizend leden hebben. Het zou mooi zijn indien we - zoals onze Duitse zustervereniging - een betaalde staf zouden hebben. Met behoud van onze onafhankelijkheid kan sponsoring daar in de toekomst bij helpen. De groei die we nu doormaken moet door de leden worden ogevangen. In deze vergadering kunnen we daar bij de agendapunten 8 en 9 over praten: stand van zaken, toekomst, wat kunt u doen.

Van uw bijdrage wordt niet gevraagd een langdurige verplichting of veel reizen of het opzij zetten van een hobby. Nee, veel kan thuis of in uw directe omgeving gedaan worden door af en toe eens een avondje of een paar uurtjes uit te trekken.....

Hennie Siebelt
voorzitter

Verslag van de derde algemene ledenvergadering van Vereniging de Terebinth op 4 april 1992 in Gebouw Calvijn te Zeist.

35 leden (incl. bestuur) aanwezig. De namen van alle aanwezigen zijn opgenomen in het presentieboek dat ter inzage ligt op het secretariaat.

Voorzitter: Hennie Siebelt

1. Opening

De *voorzitter* opent om 11.00 uur de vergadering. Hij heet alle aanwezigen welkom en staat kort stil bij de ontwikkelingen binnen de vereniging van het afgelopen half jaar en de verwachtingen voor de toekomst. Uitgebreid gaat hij in op de rol van de leden binnen de vereniging. Het zijn de leden die de organisatie besturen en bij hen zal het zwaartepunt van de werkzaamheden moeten liggen. Hij doet een dringend beroep op de leden een actieve bijdrage aan de activiteiten te leveren. [De tekst van deze oproep staat op pagina 3 van deze Nieuwsbrief]

2. Notulen 2e Algemene Ledenvergadering van 12 oktober 1992

- Op verzoek van de heer van der Woude wordt de negende zin van boven van het agendapunt 7 "De heer van der Woude acht het belangrijker om eerst het beleid van de Terebinth op korte en lange termijn te bepalen zodat de Raad van Advies meer houvast in haar functioneren heeft." vervangen door: "De heer van der Woude maakt bezwaar tegen het instellen van een Raad van Advies voordat het beleid van de Terebinth bepaald is."
- Bij agendapunt 4, de zesde mededeling, wordt de plaats "Heemstede" gewijzigd in "Heemskerk".

De notulen worden hierna vastgesteld.

3. Mededelingen

Wessel Meijer, de secretaris van de vereniging, deelt mee:

- dat er nog plaats is bij de voorjaarslezingen van de Terebinth in Zwolle op 25 april as. Opgeven kan via de bon op achterzijde van de Nieuwsbrief uit maart 1992.
- dat het manuscript van het Terebinth-boek "Begraafplaatsen als cultuurbezit" met inventarisatiehandleiding gereed is, de voorintekening voor leden is begonnen en het boek naar verwachting nog voor de zomer zal verschijnen.
- dat bij het secretariaat folders verkrijgbaar zijn voor het werven van leden.

4. Rekening 1991 en begroting 1992

Kees Huisman, de penningmeester van de vereniging, licht de toegestuurde stukken toe. De Terebinth bevindt zich in een dynamische periode waarin gewerkt wordt aan zowel een ledengroei als een activiteitenuitbreiding. Dit kan ingrijpende gevolgen hebben voor de uitgaven en inkomsten voor 1992 en daarna. Het is moeilijk in te schatten waar precies de gevolgen binnen de begroting liggen en ook of het streven naar uitbreiding daadwerkelijk gestalte krijgt. Daarom is bij het opstellen van de begroting 1992 uitgegaan van het "voorzichtigheidsprincipe": geen substantiële groei.

De post drukwerk op de begroting zal naar nu bekend is ongeveer f 1000,- hoger uitvallen dan in de begroting staat vermeld. Door een misverstand zijn de vormgevingskosten en de BTW niet meegerekend. Deze overschrijding is inmiddels gedekt door de

extra aanmeldingen van leden in de eerste maanden van het jaar. Speciale aandacht verdient het onderzoek van het bestuur naar de mogelijkheden om extra inkomsten te genereren middels fund-raising: sponsoring, donaties en subsidies. Uitgangspunt is dat de Terebinth zich feitelijk en in zijn presentatie onafhankelijk blijft opstellen. Vervolgens wordt ingegaan op enkele vragen, kanttekeningen en suggesties uit de vergadering.

De algemene vergadering stelt de rekening 1991 en de begroting 1992 zonder wijzigingen vast.

Kees Huisman vraagt de algemene vergadering het bestuur een mandaat te geven om de meeropbrengsten uit het jaar 1992 naar eigen inzicht te mogen aanwenden voor uitbreiding van de activiteiten van de vereniging. Van deze eventuele uitgaven zal achteraf verantwoording worden gedaan aan de algemene vergadering. De algemene vergadering is hiermee akkoord.

5. Instellen kascommissie

De heren *Mandersloot* en *Boele* stellen zich beschikbaar voor de kascommissie. De algemene vergadering benoemt de kascommissie bestaande uit deze twee verenigingsleden. De voorzitter bedankt hen voor hun bijdrage.

6. Raad van Advies

De voorzitter doet verslag van de eerste bijeenkomst van de "Raad van Advies in oprichting". In deze groep nemen 10 personen deel die elk vanuit een geheel eigen achtergrond de doelstellingen van de Terebinth benaderen en op hun deelgebied deskundig zijn. De bijeenkomst verliep in een erg prettige en constructieve sfeer. De Terebinth lijkt in de toekomst te kunnen rekenen op deskundige adviezen van een betrokken team.

De bijeenkomst werd behalve voor een wederzijdse kennismaking gebruikt om de eerste lijnen uit te stippelen voor het beleidsplan van de vereniging. Het ligt in de bedoeling het afgeronde beleidsplan aan de algemene ledenvergadering in het najaar aan de leden voor te leggen. [Een verslag van deze bijeenkomst staat op pagina 7 van deze Nieuwsbrief]

7. Werkgroepen

Walter Carpay gaat in op de doelstellingen en werkwijze van de Werkgroep Modeltuinen, die gevormd wordt door *Nicole Capaan* en hemzelf, beiden beeldend kunstenaars. Hij merkt op dat het artikel in de Nieuwsbrief van maart 1992 uitstekend weergeeft wat de werkgroep beoogt en vat hieruit de hoofdpunten samen. De werkgroep is verder van mening dat er zeker 10 jaar nodig is om het gebruik van eigentijdse grafmonumenten algemeen aanvaard te krijgen. De modeltuinen die de werkgroep voor ogen staat zijn in feite verbeterde versies van die in Rotterdam (Crooswijk) en Duitsland.

Jan van der Woude schetst in het kort de historie van de werkgroep wet- en regelgeving. Tijdens de invoering van de nieuwe Wet op de lijkbezorging heeft de Terebinth middels de werkgroep brede aandacht gekregen, met name in de Eerste Kamer. Op het moment houdt de werkgroep, die bestaat uit *Gerd-Jan Korte*, *Maartje Nelemans*, *Tim Timmers* en *Jan van der Woude*, zich bezig met verschillende zaken. De enquête van de minister van Binnenlandse Zaken onder de Nederlandse gemeenten over eventuele misstanden bij begraafplaatsen wordt nauwlettend gevolgd. De huidige problemen worden geïnventariseerd en in enkele gevallen aan de kaak gesteld. Het zal een lange weg zijn naar een situatie van een behoorlijk bestuur en beheer van begraafplaatsen. De werkgroep meent dat dit laatste een hoge prioriteit binnen het beleid van de vereniging zal moeten krijgen.

8. De stand van zaken en de toekomst en

9. Wat kunt u doen

Besloten wordt agendapunt 8 en 9 gelijktijdig te behandelen.

Wessel Meijer geeft aan de hand van enkele cijfers over het ledenaantal, ingekomen en uitgegane post en aantallen telefoongesprekken een indruk van het verloop van de omvang van de secretariaatsactiviteiten. Het blijkt dat de omvang van de werkzaamheden de afgelopen maanden is verdrievoudigd. [Zie ook pagina 8 van deze Nieuwsbrief]

Hennie Siebelt schetst de huidige situatie aan de hand van de bestuurswerkzaamheden van de afgelopen maanden. Het bestuur vergadert in een maandelijkse frequentie en gedraagt zich in sterke mate als werkbestuur. Sinds de afgelopen algemene vergadering zijn in verband met dreigende ontruiming of verwaarlozing van begraafplaatsen bezoeken gebracht aan (of intensief schriftelijk contact geweest met) de volgende plaatsen:

Nijmegen, Doesburg, Horst, Zwolle, Zeist, Tiel, Diemen, Harkema en Amersfoort. Verschillende leidraden zijn opgesteld om het (bestuurs-)werk een structureler karakter te geven, gemakkelijker overdraagbaar te maken en de kwaliteit ervan te verhogen. De volgende leidraden zijn inmiddels gereedgekomen: ledenadministratie, excursies, organisatie beurzen, oprichting nieuwe werkgroepen, reageren op overlijden verenigingsleden, verzoeken om hulp of advies.

Het bestuur zal zich het komende halve jaar concentreren op het beleidsplan, mogelijke vormen van samenwerking met het Landelijk Steunpunt voor Rouwbegeleiding en het Nederlands Uitvaartmuseum, het capaciteitsprobleem en de mogelijkheden voor een eigen kantoorruimte.

Wessel Meijer deelt aan alle aanwezigen een overzicht uit van werkzaamheden die de verenigingsleden kunnen verrichten. Hij licht enkele taken nader toe en roept in aansluiting op de voorzitter de aanwezigen op een bijdrage te leveren aan de vereniging. [Het overzicht van werkzaamheden staat op pagina 8 van deze Nieuwsbrief]

10. Rondvraag

Mevrouw *Metz* vestigt de aandacht op het boekje 'Markante Zeistenaren', waarvan zij een exemplaar ter beschikking stelt aan het documentatiecentrum van de vereniging.

De heer *Renssen* bedankt het bestuur voor de inzet die zij de afgelopen tijd heeft getoond voor het laten functioneren van de vereniging.

De heer *Cappers* benadrukt het belang van het opzetten van een geautomatiseerd gegevensbestand voor het documentatiecentrum en het belang van een goed beheer van het verenigingsarchief voor eventueel toekomstig onderzoek.

De heer *Korte* deelt mee dat op de Floriade in Zoetermeer een door de beeldend kunstenaar Kortekaas ontworpen poort is geplaatst die is terug te vinden in het beeldmerk van de Terebinth. Overigens wordt op de openlucht tentoonstelling aandacht besteed aan begraafplaatsen en diverse vormen van grafmonumenten.

11. Sluiting

De voorzitter sluit om 13.00 uur de vergadering.

Verslag:

Wessel Meijer, secretaris.

Eerste bijeenkomst Raad van advies in oprichting

Datum: 28 maart 1992
Tijd: 14.00 - 16.00 uur
Plaats: Regionale Brandweer Gooi en omstreken, Hilversum

Aanwezig: H. Siebelt (bestuur, vz), W.P.R.A. Cappers, H.L. Kok, J.O.J. Copijn, R. de Jong, F. Renssen, J. van der Woude, G.J. Korteen W. Meijer (bestuur, verslag).
Afwezig met bericht: A.J. van Dissel, A.W. Boxtart, W.W. Timmers, H. Ruig

De heer Siebelt heet de aanwezigen van harte welkom en bedankt hen voor hun betrokkenheid bij de vereniging en hun komst naar Hilversum. Besloten wordt dat hij deze bijeenkomst zal voorzitten en dat de heer Meijer een puntsgewijs verslag zal maken.

Over de Raad van Advies:

- Besloten wordt dat deze bijeenkomst slechts oriënterend van aard is en de Raad van Advies als zodanig nog niet bestaat. Het ligt in de bedoeling de raad in het najaar officieel op te richten.
- Iedereen kan zich vinden in de in hen toegestuurde bijlage geformuleerde taken en werkwijze van de Raad van Advies.

Over het raamwerk beleidsplan:

Er is ruim een uur gesproken naar aanleiding van het toegestuurde 'raamwerk beleidsplan'. Hierbij kwamen veel onderwerpen aan de orde, waarvan hieronder de belangrijkste opmerkingen en aanbevelingen.

- De vereniging zou drie plannen moeten hebben 1. beleidsplan, met daarin de uitgewerkte doelstellingen en omschrijving van de vereniging; 2. een werkplan met daarin aangegeven op welke wijze de vereniging de doelstelling wil bereiken; 3. een organisatieplan dat voortvloeit uit de andere twee plannen (v.d. Woude).

Een beleidsplan is voor intern gebruik, voor externe doelgroepen is een vertaalslag nodig (v.d. Woude).

- Er moet in het beleid nadrukkelijk ook aandacht worden geschonken aan de crematiecultuur en de luoter historische waarde van begraafplaatsen (Cappers).
- Het onderscheid tussen het verenigingsdeel en het stichtingsdeel moet helder zijn/blijven (de Jong).
- Als doelgroep mag de jeugd niet vergeten worden (Cappers).
- De doelstelling 'belangenbehartiging' is een onderwerp dat grote zorgvuldigheid en menskracht behoeft.
- Er moet een prioriteitenlijst van begraafplaatsen samengesteld worden op basis van het belang van het behoud ervan (Korte).
- De rol van plaatselijke (natuur-)historische kringen moet de aandacht krijgen.
- Iedere aanwezige zal een nog nader te bepalen bijdrage leveren aan het beleidsplan.

Overige opmerkingen en afspraken:

- Geconstateerd wordt dat de 'begraafplaatsenwereld' in Nederland nauwelijks structuur kent, dit in tegenstelling tot die van de crematoria.
- Er is een leidraad in de maak die het reageren op meldingen van bedreiging van begraafplaatsen structureerd.
- De vereniging moet de verspreiding van de handleiding inventarisatie begraafplaatsen voorbereiden en een plan hebben voor de positieve gevolgen van het uitbrengen ervan zoals bijvoorbeeld het opzetten van pilot-projecten. Het bestuur zal dergelijke plannen ter advisering rondsturen.
- De heer Copijn biedt aan een drie-dimensionaal presentatieobject te laten vervaardigen met als onderwerp 'Vereniging de Terebinth'.

De Terebinth groeit

Het aantal leden in april 1991 bedroeg ongeveer 170, in april 1992 zijn dit er 220 (+ 30 %)

Het gemiddeld aantal stukken post dat door het secretariaat in 1991 per kwartaal verstuurd bedroeg in 1991 30. Het eerste kwartaal van 1992 was dit 90 (+ 200 %). Mailingen naar leden, de versturing van de Nieuwsbrief en stukken voor de bestuursvergadering zijn niet meegerekend.

Het gemiddeld aantal stukken post dat door het secretariaat per kwartaal werd ontvangen bedroeg in 1991 40 stuks. Het eerste kwartaal van 1992 was dit 100 (+ 150 %). Verzoeken om informatie en aanmeldingsbonnen niet meegerekend. Het aantal door het secretariaat gevoerde telefoongesprekken is stijgende. Het eerste kwartaal van 1992 waren dit er naar schatting 150.

Wat kunt ú doen

De Terebinth is een vereniging. Dat betekent dat de leden centraal staan, maar ook dat veel van het verenigingswerk door de leden zelf gedaan zal moeten worden.

Het kan zijn dat u interesse heeft om aan een bestaande werkgroep deel te nemen of er zelf een op te richten. Bijvoorbeeld rond een thema, een tijdelijk project of met betrekking op een in uw woonplaats gelegen (bedreigde) begraafplaats. De vereniging kan personen gebruiken die tijd en interesse hebben in de volgende taken.

Begeleiders van inventarisaties

U helpt leden van een werkgroep die beginnen met een inventarisatie van een begraafplaats op weg. Als "mentor" geeft u adviezen aan de groep, motiveert hen en bewaakt de kwaliteit van de inventarisatie. De handleiding inventarisatie begraafplaatsen van de Terebinth speelt een belangrijke rol.

Redactielid/medewerker Nieuwsbrief

U vergaart nieuws, houdt interviews, schrijft achtergrondartikelen, bent verantwoordelijk voor een rubriek, houdt de agenda bij of verzorgt de vermenigvuldiging en verspreiding van de Nieuwsbrief. Deze taken gaan jiteraard in overleg met de overige medewerkers, met name Martin Bosker, de eindredacteur.

Samenstellers dia-lezing

U stelt een dialezing van ongeveer 45 minuten samen met als onderwerp: de Terebinth. De dia's verzamelt u onder de leden of maakt ze speciaal voor dit doel. De bedoeling is uiteindelijk dat de serie 'het land ingaat'. De samenstelling gebeurt in overleg met het bestuur.

Fotografen

U fotografeert grafmonumenten, begraafplaatsen, crematoria, personen etc. De foto's kunnen dienen als publiciteitsmateriaal, voor de Nieuwsbrief, voor het samenstellen van een beeldarchief, t.b.v. inventarisaties etc.

Organisatoren excursies

U organiseert in nauw overleg met Wim Vlaanderen een of meerdere excursies over een begraafplaats voor de leden van de Terebinth. Contacten leggen, informatie verzamelen, excursieleiders zoeken, organiseren.

Organisatoren lezingendagen

U organiseert in nauw overleg met Meindert Stokroos lezingen en lezingendagen. Contacten leggen, informatie verzamelen, op de hoogte zijn, organiseren, publiciteit.

Organisatoren projecten

U organiseert na overleg met het bestuur een project waarvan u denkt dat deze aansluit bij de doelstellingen van de Terebinth. Contacten leggen, informatie verzamelen, op de hoogte zijn, organiseren, publiciteit.

Onderzoekers naar begraafplaatsen in Nederland

U zoekt samen met anderen in het land uit welke begraafplaatsen er in Nederland zijn: waar liggen ze, hoe groot zijn ze, zijn ze gesloten, hoe

oud zijn ze, worden ze in hun bestaan bedreigd, zijn ze 'waardevol', etc. etc. Er is geen lijst of ander compleet overzicht van begraafplaatsen in Nederland. Literatuuronderzoek, bellen, archieven, bezoekjes afleggen.

Inventariseerders

U inventariseert met een groepje een begraafplaats (bij u in de buurt). Dit is een tijdrovend en zorgvuldig proces, zowel in de buitenlucht als 'in de archieven'. U wordt ondersteund door een "mentor" en de handleiding inventarisatie begraafplaatsen van de Terebinth.

Vervaardigers mobiele presentatie Terebinth

U maakt een drie-dimensionale presentatie-unit die op een licht wer-vende en informatieve wijze de Terebinth presenteert. De presentatie-unit kan gebruikt worden op beurzen, maar ook als 'reizende tentoon-stelling'.

Medewerkers secretariaat

U verstuurt mailingen, typt brieven, helpt mee met het bijhouden van het ledenbestand, notuleert vergaderingen, denkt mee, houdt het archief bij of doet andere werkzaamheden ten behoeve van het secretariaat.

Regionale "vertegenwoordigers"

U fungeert als een aanspreekpunt en steun en toeverlaat voor een be-paalde regio. U bouwt een eigen netwerkje van contacten op, pakt af en toe een bepaalde klus aan bij u in de buurt en heeft contact met het bestuur.

Bent u geïnteresseerd in een van bovenstaande taken of heeft u zelf ideeën, dan kunt u contact opnemen met Wessel Meijer (030-334493) of een van de andere bestuursleden.

Om een bijdrage te leveren aan de vereniging is het echter niet noodzake-lijk dat u in een werkgroep zit of anderszins structureel werk voor de vereniging verricht. U kunt als lid met weinig tijd óók meehelpen. Onder-staande lijst geeft hiervan voorbeelden.

- Het werven van nieuwe leden. Folders aan te vragen bij het secretariaat (030-334493)
- Het signaleren en melden van wantoestanden op een begraafplaats, dreigende ruimingen, curiositeiten, ontwikkelingen etc.
- Het geven van tips voor excursies, lezingen of andere verenigings-activiteiten.

- Het uitknippen van kranteknipsels, artikelen uit tijdschriften etc. en deze opsturen naar het secretariaat.
- Het verstrekken van mogelijke wetenswaardigheden t.b.v. de Nieuwsbrief.
- Het maken van foto's van grafmonumenten en begraafplaatsen en deze schenken aan de vereniging t.b.v. het opbouwen van een fotoarchief.
- Het doorspelen van titels (of wellicht de boeken zelf) van minder gangbare boeken over het onderwerp dood, begraven, begraafplaatsen etc.

De eerste aanmeldingen

Regionale vertegenwoordigers

Frans Rensen
 De heer en mevrouw Weterings-Ritzen
 De heer Mandersloot
 De heer Jol

Fotografen

René Eysink
 Ilona Huizinga
 Mevrouw M.E. Lit-Moret

Begeleiders van inventarisaties

Danny Jansen
 Paola Pisu

Medewerkers presentaties

Mevrouw G. Schot-Tamminga

Vervaardigers mobiele presentatie Terebinth

Danny Jansen

Medewerkers secretariaat

De heer Koers

Onderzoekers naar begraafplaatsen

Sarah Bernardt

Documentatiecentrum

Frans Rensen (contactpersoon)
 Roy de Beunje
 Danny Jansen
 Cees van Raak
 De heer de Ruig

De tuinman

De tuin van mij en mijn levensgezellin heeft te lijden van achterstallig onderhoud. Het is er een behoorlijke kaalslag, of beter gezegd, een letterlijke puinhoop. Omdat ons stukje privé-stadsgroen bovendien een uitbreiding staat te wachten zag mijn familiekring zijn kans schoon en gaf mij allerhande tuingereedschap kado, want ik was jarig geweest. En dat terwijl ik helemaal niet van tuinieren houd. Afijn, afgelopen zondag was het lekker weer en zette ik mij aan het spitten; ik kon mijn gulle gevers toch niet teleurstellen.

En wat je dan allemaal niet ontdekt. Die puinhopen blijken allerlei aankondigingen voor de nabije toekomst van de tuin te bevatten. De rozenstruiken, die doornroosje-achtige vormen hadden aangenomen, zaten volop in knop, honderden nieuwe smeerwortels trokken zich uit de klei omhoog en de maagdenpalm, de hondsdrif en de judaspenning deden voorzichtige eerste pogingen tot bloei te komen. Hoe langer ik mijn eigen tuintje bestudeerde, hoe meer interessante, nieuwe en onbekende planten ik ontdekte. Met een beetje verstandig schoffelen en wieden, en af en toe een juist gedoseerde scheut water en hoeveelheid tuinaarde

moet het lukken er een aangename plek van te maken. Ik hoorde het mezelf denken en besloot tuinieren leuk te gaan vinden.

Een dominee zou na zo'n verhaal omstandig zijn blijde boodschap verkondigen. En waarom zou ik me niet bij de traditie van platgetreden metaforen aansluiten. De werking ervan is beproefd.

De voorbereiding van de afgelopen algemene ledenvergadering was voor het bestuur aanleiding om stil te staan bij wat we sinds de oprichting van de vereniging hebben bereikt. Het was in ieder geval niet een jaar vol spectaculaire gebeurtenissen. Geen opvallende ledenwerfcampagnes en geen televisie-optredens. Decentrale werkgroepen laten nog op zich wachten evenals aandacht trekkende procedures rond begraafplaatsen. Van buitenaf lijkt het of er niet zoveel gebeurt. Binnen het bestuur is regelmatig discussie geweest of we niet wat meer haast moeten maken met de "opvallende" activiteiten. Snel sponsors inschakelen, een goed bij de media liggende activiteit organiseren en dan scoren. We kozen voor de weg van de

lange adem en besloten eerst het fundament van de vereniging te bouwen. Een regelmatig verschijnend intern communicatiemiddel van niveau: de nieuwsbrief, de ledenvergaderingen, frequentere excursies, het bestuur als team, het organiseren van deskundigheid, het opzetten van leidraden en procedures, het versterken van de onderlinge ledenband, het contacten leggen bij verwante organisaties, het adviseren daar waar nodig is.

Met de afgelopen ledenvergadering bereikten we als vereniging een mijlpaal. Voor mij was het de afronding van het leggen van de fundering. De tuin is geïnventariseerd, waar nodig geploegd en her en der is wat bijgezaaid. Het is lente en de eerste tekenen van bovengronds leven dienen zich aan: het eerste boek van de Terebinth verschijnt spoedig, mogelijk nog voor de zomer, 120 belangstellenden voor de excursie aan de poort van de Zeister begraafplaats, twee functionerende werkgroepen, een enthousiast team van deskundigen dat meedenkt aan een beleidsplan dat in het najaar gereed zal zijn, een vol activiteitenprogramma, met excursies naar België en Terschelling, een stijgend ledental, sponsors die zich spontaan aan komen melden. En zo kan ik nog even doorgaan. Allemaal tekenen dat de Terebinth eraan toe is zich meer op de buitenwereld te gaan richten.

Maar er loert een groot gevaar. De vereniging komt het komende halve jaar meer dan ooit onder druk te staan. De werkzaamheden zullen sterk uitbreiden, waarschijnlijk verveelvoudigen. We mogen er echter niet op rekenen dat het mogelijk is om onszelf voor 1993 van ondersteuning te voorzien in de vorm van een betaalde kracht of een eigen kantoor. De komende periode is de lakmoesproef voor het bestaansrecht van de Terebinth. Met als kernvraag: is er voldoende betrokkenheid en werkkraacht onder de leden te mobiliseren om deze groeifase te kunnen overleven.

Degenen die bij de algemene ledenvergadering aanwezig waren, hebben gemerkt dat het bestuur er veel aan gelegen is deze mobilisatie te doen slagen. Enigszins van te voren geregisseerd deed de voorzitter indringend een beroep op de leden, waarna ik later op de vergadering van zijn springplank gebruik kon maken door concreet aan te geven welk werk er aan de winkel is.

Lezers, het lot van de Terebinth ligt in uw handen. Het bestuur en enkele (andere) actievelingen hebben de tuin in een vruchtbare positie kunnen brengen; een bloeiende tuin heeft meer onderhoud nodig. De tuinman, dat zijn we van nu af met elkaar.

Wessel Meijer

Een keur aan grafmonumenten

Was u niet in Amsterdam op zaterdag 21 maart? Dat is jammer, want dan hebt u veel gemist. De Terebinthexcursie naar Zorgvlied bijvoorbeeld. Het waaide, het was koud en het had geregend, maar op de begraafplaats stonden de eerste heesters al vol in knop, krokussen en narcissen bloeiden er uitbundig. En nog niet eerder zag ik op een Nederlandse begraafplaats zo'n verscheidenheid aan grafmonumenten en zoveel bekende namen bijeen. Het was de moeite waard.

In 1868 werd aan de Amstel deze begraafplaats gesticht en genoemd naar het landgoed, waarop het gevestigd werd. De aanleg was in handen van de bekende tuinarchitecten Zocher senior en junior. Het oorspronkelijke terrein was 15,5 hectare groot. Maar in de loop der tijd zijn er enkele uitbreidingen geweest.

In het begin was de begraafplaats verdeeld in vijf begraafklassen, zoals in die tijd wel vaker gebruikelijk was. Tegenwoordig is er nog sprake van drie categoriën: A, B en C. Categorie A bestaat uit graven met louter schoon zand. Bij bepaalde religies en culturen, zoals de Chinezen en Pakistani, is dit een voorwaarde bij het begraven. Bij de categorieën B en C speelt de grootte van het graf een rol. Andere verdelingen zijn nog: eigen graven en algemene graven, en het oude en nieuwe gedeelte. Op het oude deel van de begraafplaats staan de meer monumentale grafzerken omgeven door hoge bomen, het nieuwere deel is nog wat kaal en de zerken zijn veelal eenvormiger en simpeler, en daardoor ook wat saai. Door de heer Van de Goor, de beheerder van Zorgvlied, wordt dit gedeelte wel eens 'de nieuwe zakelijkheid' genoemd (De

Nieuwe Zakelijkheid was een stroming in met name de beeldende kunst en de architectuur rond de jaren dertig, waarin men de opvatting propageerde en vorm gaf dat kunst vooral functioneel moest zijn en zonder franjes en andere overtoolligheden). Na de Tweede Wereldoorlog is er een tendens om de dood meer en meer uit het leven te bannen. Deze houding bereikt een hoogtepunt in de jaren zestig en zeventig en weerspiegelt zich in de diverse begrafenis gebruiken: veel begraaf- en rouwrituelen worden afgeschaft, het afscheid nemen van de dode wordt tot een minimale tijd teruggebracht en het grafmonument wordt beperkt tot een zeer sobere steen, qua vorm en materiaal niet al te zeer afwijkend van de andere die er al staan. De laatste jaren is er een kentering te bespeuren in het omgaan met de dood, hetgeen direct zichtbaar wordt in de vormgeving en materiaalkeuze van de grafbedekking.

Het beleid van Zorgvlied is erop gericht de klant zoveel mogelijk vrij te laten in zijn/haar keuzes en wensen bij de uitvaart, gedenktekens en beplanting op het graf. Een dergelijk beleid werpt zijn vruchten af: ook bij

recente graven zijn heel bijzondere en dikwijls mooie gedenktekens te zien. De beheerder is er veel aan gelegen dat Zorgvlied er goed onderhouden uitziet. Men heeft oog voor de waarde van bijzondere grafmonumenten. Er gebeurt veel op het gebied van renovatie en onderhoud. Daarbij schroomt men niet om in bijzondere gevallen, zoals bij de zware stormen van twee jaar geleden, toen er veel beschadigd werd, de (financiële) hulp en medewerking van de grafeigenaren te vragen. Indien de nabestaanden niet langer de zorg voor een graf op zich kunnen of willen nemen kan men de rechten in een keer afkopen. Dit kost zo'n vijfduizend tot tienduizend gulden. Voorwaarde is dan wel dat het graf bij de overdracht in een uitstekende staat van onderhoud verkeert. Op sommige grafmonumenten is een zwarte streep aangebracht. Dit betekent dat de familie afstand gedaan heeft van het graf of dat er geen nabestaanden meer bekend zijn. Een dergelijke steen wordt na verloop van tijd van het graf gehaald en vernietigd. Sommige grafzerken zijn echter zo mooi of bijzonder, dat men besloten heeft ze te laten staan.

Zo kan Zorgvlied waarschijnlijk model staan voor veel andere begraafplaatsen in den lande, waar ruiming en standaardisering van gedenktekens de norm zijn voor bestuurders. Wellicht is het te overwegen om eens een keer een excursie te organiseren voor bestuurders en eigenaren van begraafplaatsen.

Wat valt er verder te vertellen? Hoe mooi de monumenten zijn? Wie er allemaal begraven liggen? Allereerst is er natuurlijk het in restauratie zijnde

monument van Oscar Carré, waarvan in NRC Handelsblad van 26 februari 1990 gezegd werd, dat de pilaren gestut werden wegens gevaar van instorten, dat het glas in lood van de venstertjes stuk was, dat de traptreden ingezakt waren, de betonplaten gescheurd en het hekwerk verroest en met touwtjes dicht gehouden. De stichting die de zorg voor het monument op zich nam, heeft goed werk gedaan. Ook een opvallend monument is het graf van de familie Dorrepaal: een soort tempeltje met een overkapping die aan de binnenkant blauw geverfd is als ware het de hemel zelf, en met op de tombe een bedroefde engel. Bij de jongere graven vielen enkele staande glazen zerken op en ook een liggend mozaïek met veel blauw, geel en roze, onder andere een vrouwengezicht voorstellend. De esthetische waarde ervan mag betwist worden, maar het is wel ontroerend en het therapeutische effect voor de nabestaande moet groot geweest zijn.

Veel bekende mensen liggen op Zorgvlied begraven. ik beperk me tot de beroemdsten en moet dan nog velen overslaan: Louis Bouwmeester, Gerard den Brabander, dominee Buskes, Frans Halsema, Herman Heijermans, Greet Hofmans, Johan Kaart, Fien de la Mar, minister Lieftinck, Jacques Perk, Willem Pijper, Israël Querido, Arthur van Schendel, René Sleswijk, Jan Sluijters, Joke Smit, Victor E. van Vriesland, J. W. F. Werumeus Buning, Carel Wil-link.

U moet toch nog maar eens zelf gaan kijken.

Danny Jansen

Terebinth Voorjaarslezingen

Zoals al bekend werd gemaakt tijdens de tweede algemene ledenvergadering, wil de Terebinth regelmatig lezingen organiseren voor leden en andere belangstellenden. De eerste reeks lezingen vindt plaats op 25 april 1992 in Zwolle.

programma

- 13.30 - 14.00: C. van Raak
Onderzoek begraafplaatsen Tilburg
- 14.00 - 14.30: H. Beernink
Eigentijdse vormgeving graftekens
- 14.30 - 15.00: pauze
- 15.00 - 15.30: Dr. M. Nelemans
De begraafplaats als groene oase
- 15.30 - 16.00: J. van de Woude
De nieuwe Wet op de lijkbezorging en de modelbeheersverordening begraafplaatsen
- 16.00 - 16.30: gelegenheid tot het stellen van vragen

De Voorjaarslezingen, die ook voor niet-leden toegankelijk zijn, vinden plaats in het gebouw van de Zwolse Begraafenisvereniging, Ter Pelkwijkpark 18, Zwolle. U kunt deze lezingenmiddag bijwonen door te bellen naar 030-334493.

Begraafplaatsen als cultuurbezit

De Terebinth geeft een boek uit onder de titel *Begraafplaatsen als cultuurbezit* - met inventarisatiehandleiding. Het boek bestaat uit twee delen. Het eerste deel is informatief van karakter en gaat in op de diverse kenmerken van begraafplaatsen en grafmonumenten in Nederland. Aan de orde komen: de historie van het begraven in Nederland, soorten begraafplaatsen, typologie van grafmonumenten, materiaalgebruik, symboliek, heraldiek en typografie. Het tweede deel is een methode voor het inventariseren van begraafplaatsen. Het inventarisatieproces wordt stap voor stap beschreven. Aan de orde komen: archiefonderzoek, selectiecriteria, het samenstellen van een werkgroep, het veldwerk, het inventarisatieformulier, de informatieverwerking, de eindrapportage en vervolgacties.

Het boek zal waarschijnlijk voor de zomer verschijnen, en u kunt nu al intekenen, waarmee u zich verzekerd van deze Terebinth-uitgave. Het boek wordt te zijner tijd toegezonden en zal vermoedelijk 15 gulden kosten. Leden van de Terebinth worden geen verzendkosten in rekening gebracht.

Bel voor meer informatie naar het secretariaat: 030 -334493.